

3 НАРАД КОНГРЕСУ ПРОМИСЛОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

АТЛАНТИК СІТІ. — Філіп Морей, голова ставевої юнії, який пару днів тому заповів на конвенції Конгресу Промислових Організацій, що не буде кандидувати на голову Конгресу, тепер змінив свою думку і рішився кандидувати. Зробив він це під впливом резолюції, яку прийняла конвенція, а яка говорить, що всі люди тоталітарних поглядів, не сміють бути на платних становищах К.П.О. Морей є умірованих поглядів і виступає проти комуністів. Коли він побачив, що проти резолюції є багато делегатів, а навіть сам Джан Луїс, він не хотів прийняти головства. Колиж резолюція таки перейшла, він згодився кандидувати і це є майже певним, що він буде вибраний новим головою К.П.О. Його вибір, однак, не означає, що зачнетесь чистка К.П.О. з комуністичних елементів. Томас Кенеді, який вніс цю резолюцію, виразно зазначив, що він є проти основної чистки з комуністичних елементів і проти наганки за червоними.

3 НАРАД АМЕРИКАНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ. НЮ ОРЛІНС. — На конвенції Американської Федерації Праці в останніх днях головну увагу займала справа чистки А. Ф. П. з ракетівства і генстерів, які добре закорінилися у цій організації і подекуди станули навіть на чолі деяких юній. Голова кравецької юнії Дейвід Дубінскі, вніс резолюцію, щоб всіх генстерів, яких не годна усунути сама юнія, усунув заряд А. Ф. П. Але проти того виступили деякі інші делегати, оправдуючи це втручанням заряду до внутрішніх справ юній. Підчас перерви на Дубінського напав один з робітничих провідників, Фей, і побив його.

ЗА РЕГУЛЯЦІЮ ЮНІЙ. НЮ ЙОРК. — Бюро публічної опінії д-ра Гелона подало до відомо, що загальна американська публічна опінія є за те, щоб на юнії уряд наложив ще більшу регуляцію, ніж тепер є. Зате на приватний бізнес, щоб уряд звільнив регуляцію. На сто людей 27 висказалося за більшу регуляцію на бізнес, ніж тепер є, а 51 висказалося, щоб була менша регуляція. Зате коли йде про юнії, то аж 60 осіб на сто заявилося що треба більшої регуляції на юнії, а лиш 19, що менше. Решта людей, в обох випадках, заявили за вдержання нинішнього стану.

АМЕРИКАНСЬКА МОЛОДЬ „МЯГКА“. КЕЙМБРИДЖ. — Професор Гарвардського університету, Соркін, виробив точний план, як дібрати відповідних учнів до свого „супер-університету“, до якого він хотів би допустити лиш таких молодих чоловіків, які сильні морально і характерно. Він, на старий єгипетський, чи грецький лад, хоче приготувати їм спокусу, а саме, хоче впродовж трьох днів лишати в кімнатах, де є гарні і приманливо одіті дівчата, та вибаглива, смачна потрава. Коли учень спокуситься на одне, або друге, то він не буде допущений до цього „супер-університету“. Соркін говорив, що нинішня університетська американська молодь дуже м'ягка. Вона спить на дуже м'яких ліжках, добре одягається, дбає добре про свій шлунок, та нічим не журиться. А це розм'якує її мораль. Коли далі так піде, говорив Соркін, то Америку чекає те, що давню Римську Імперію. На передодні свого розвалу її провідна верства також морально „пом'якшала“.

ШКАГО. — Професор Крос, у своїй промові до учителів англійської мови, сказав, що цілий американський нарід, зокрема американська молодь, стала під впливом вигідного життя дуже м'якою. Вона не є витривала, не хоче твердо працювати, не вміє шанувати закону, не хоче зносити труднощів. Крос винував за те школи і родичів.

КОНГРЕС НЕ МАЄ ДАХУ НАД ГОЛОВОЮ. ВАШИНГТОН. — Інженіри заявили, що дах над конгресовими галіями слабкий і треба його конче зміцнити. Вони говорять це вже від кількох літ, головло перед надходом зими. Вони кажуть, що коли б впав великий сніг то він так придавить дах, що той звалиться на голови конгресменів. Цього року інженіри загрозили конгресменам, що коли не дадуть їм змоги зміцнити дах, то вони не відповідають за життя конгресменів. Це промовило до серця конгресменів і вони тепер хочуть на якийсь час перенестись до іншої галі, щоб дати інженірам нагоду зміцнити дах.

ЛЕТУНСЬКІ ФОРТЕЦІ ЙДУТЬ ДО АНГЛІЇ. ВАШИНГТОН. — Шеф американської армії, Ген. Маршал, заявив, що армія відступила для Англії 46 літаків найтяжчої ваги, в тім 20 „повітряних фортець“.

БІЛЬШІ ПОДАТКИ. ВАШИНГТОН. — В конгресових колах говорять, що адміністрація планує збільшення податків, щоб у той спосіб роздобути фонди на зброєння.

ДАЄС РОЗКРИВАЄ НАЦІСТИЧНУ РОБОТУ В АМЕРИЦІ

Конгресмен Мартин Даєс, голова конгресового комітету дослідів неамериканських активностей, опублікував книжку, названу „білою“, в якій подає обширні документи, що нацистична німецька влада вдержує в Америці широку сітку різного роду агентів, від пропагандистів, до шпигунів і саботажників включно. Вони з одного боку підкопують американську владу, а з другого, приготують свої впливи в Америці для повоєнного часу. Тих агентів фінансують німецькі консуляти та амбасада в Америці. В „білій книжці“ поміщено чимало листів німецьких консулів з поодинокими нацистичними агентствами, які все кінчається закінком „Гайль Гітлер“. Ці агентства названі по імені. Вони є: Транссушен Нюс Сервіс, Джермен Лайберри оф Інформейшен, де Американ Феловшип Форум; крім них названо такі поодинокі особи: д-р Фердинанд Кертес, і Е. Ф. Ауаген. Ці німецькі агентства працюють своєю ділянці на такі галузі: пропаганда, шпигунство, саботаж, втручання в політику, та захоплення впливів в економічній житті Америки, щоб впливати на біг американського життя не лиш тепер, але також по війні. Щодо політики, то ті агентства впливали на американську суспільну опінію в напрямку, щоб викликати якнайбільшу ворожнечу до Японії, та в той спосіб відвернути увагу її від європейських справ, говорить Даєс в своїй „білій книжці“. Даєс також заповів, що в найближчих днях вишле своїх агентів до восьми міст, щоб там поробити ґрунтовні ревізії в організаціях, які ведуть нацистичну чи комуністичну діяльність. Тими містами є: Балтимор, Бостон, Бофало, Денвер, Милвокі, Ню Орлінс, Філадельфія й Пітсбург.

СВЯТКУВАННЯ ДНЯ ПОДЯКИ

В 32 стейтах Злучених Держав Америки торжественно відсвятковано минулого четверга „День подяки“. В Ню Йорку з тої нагоди видано вбогим людям десятки тисяч обідів з їм. По церквах священники виголосили проповіді, в яких говорили, що Америка має дійсно за що дякувати Богові. Бо тут добробут і спокій, в той час коли Європа і велика частина Азії та Африки кровавляться в війні. Але маючи на увазі той американський добробут і спокій, не треба забувати про інших людей, та треба супроти них виявляти братолюбні почування і помагати їм осянути те, що ми маємо в Америці, говорили душпастирі.

НІ СЛІДУ З ІТАЛІЙСЬКИХ ВОЯКІВ НА ГРЕЦЬКІЙ ЗЕМЛІ

Таке доносять американські кореспонденти з грецько-італійського полю бою. Кажуть, що одинокі італійці, що осталися, це — полонені. Грецькі війська постійно вдираються в Альбанію, продираючись через італійські ряди, що ставлять справді опір, але грецького наступу здержати не є в силі. Греки забрали вже масу воєнного матеріалу і дуже багато полонених. А надійся забрати тих останніх велику силу, коли впаде альбанська твердиня Аргірокастро, що є дуже важною воєнною італійською базою в південній Альбанії. Упадок цієї твердині має бути питанням годин. Якщо так сталося, то це була б для італійців дуже болюча втрата, бо вони тут займали укріплені позиції та мали вигідне летунське поле. Так само надійся, що приблизно в тому самому часі впаде й альбанське місто Коріца, що, хоч окружене з всіх боків, а проте ще далі держиться. Грецьке радіо каже, що греки посуваються повільно, але певно.

НА ФАБРИКИ МУНІЦІЇ Й СУБМАРИНИ

Бритійські летуни бомбардують тепер головню фабрики воєнних приладів і ті пристані, де переходяться німецькі субмарини. Особливу увагу звертають на Рурську область, бо звідтам дістає Німеччина найбільше вугля й заліза.

БРИТІЙСЬКИЙ МАРШАЛ ПОПАВ НЕХОТЯЧИ В ПОЛОН

Маршал летунства, Овен Тюдор Бойд, що є заступником команданта британських повітряних сил на Середньому Сході, попав в італійську неволю. Він летів мабуть до Мальти, але змінив дорогу, або через якусь нещастя злетів на землю Сицилії. Різно могло статись, бо тоді була дуже погана погода. Італійський комунікат каже, що Бойд був висланий до Африки, щоб посилити британські летунські наступи на італійські позиції.

НЕПОТРІБНО. З огляду на постійні рейди німецьких летунів на Англію, міський заряд Лондону приказав зняти історичні лампи коло Вестмінстерської Галі в Лондоні. На дальшому плані славний годинник „Биг Бен“.

НЕ БУЛО ЩО СКАЗАТИ ПРО ЗБЛИЖЕННЯ СОВЕТІВ ДО БРИТАНІЇ

ЛОНДОН. — Бритійський міністер заграничних справ, лорд Геліфкс, обговорюючи в парламенті відношення Великої Британії до інших держав, не зміг нічого реального сказати, як є з відносинами до СССР. А саме на те посли були дуже цікаві. Геліфкс, як доносить преса, сказав тільки те, що всі знають. А саме, що британські пропозиції в справі навізання тісніших взаємин з Советами ще далі ждуть на советську відповідь...

ДАКУЮТЬ ЗЛУЧЕНИМ ДЕРЖАВАМ.

ЛОНДОН. — Король Юрій отворив другу воєну сесію парламенту троновною промовою, в якій глибоко дякував Злученим Державам за воєнну допомогу. Підкреслив, що він з цієї допомоги цілком вдоволен, як теж зазначив, що відносини Великої Британії до Злучених Держав є „якнайпризнішні“. Король згадав теж і за 50 контрторговців, що їх Злучені Держави відступили Британії. В такому самому дусі говорив теж і британський прем'єр. Як з промови короля так і прем'єра виділяється певність, що Велика Британія вийде з війни переможеною, бо має запевнену допомогу з Америки.

НЕ ВИЯВИВ ВОЄННИХ ЦІЛЕЙ АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — Вінстон Чорчїл, британський прем'єр, дав у парламенті вираз тому, як високо цінить англійський нарід парламентаризм і демократичні свободи. Саме скликання парламенту в ті воєнні часи є маніфестацією тих ідей, за які бореться Велика Британія, бо парламент це вислів демократії. Далі Чорчїл заявив, що Англія ставить доволі добрий опір, коли зважитися, що вона озброєна тільки до половини, або до чвертини, а Німеччина ціла. Та небаром так буде, що й Англія буде ціла озброєна, а тоді вона буде сильніша від Німеччини. Прем'єр назвав напад Італії на Грецію „розбоек“. Але нічого не сказав про воєнні цілі Великої Британії й той порядок, який вона хотіла б у світі бачити. Чорчїл тільки згадав за загальні засади, за демократію, яка буде підставою нового порядку.

МАДЯРСЬКА, РУМУНІЯ І БОЛГАРІЯ З ДЕРЖАВАМИ „ОСІ“.

РИМ. — Не улягає ніякому сумнівові, по яким боці будуть балканські держави, пише італійська преса. Мадярщина і Румунія вже є з Німеччиною й Італією. Болгарія злучиться з ними формально в короткому часі. І те саме станеться з Югославією. Остане тільки одна Туреччина, очевидно крім воюючої Греції. Але й щодо Туреччини виглядає так, коли вірити італійським політичним колам, що вона не піде проти держав „осі“, бо буде боятись головно Советів, які готові звернутись проти неї, зобов'язавшись до того підчас переговорів Гіллера з Молотовим у Берліні.

ВІДПОВІСТЬ ЗА БАЛЬ, З ЯКОГО НЕМА ХІСНА.

МОСКВА. — Ходять чутки, що буде відкликаний з Вашингтону советський посол К. Уманський. Кажуть, що є проти нього негодування за ту величаву гостину, яку він недавно влаштував в советській амбасаді, а на якій було так багато народу, бо з тої гостини, як і з акції Уманського, нема для Советів тих користей, на які вони рахують.

СЛОВАЦЬКА ДЕЛЕГАЦІЯ В СОВЕТАХ.

МОСКВА. — Прибула до Москви делегація від словацького уряду для навізання торговельних зв'язків з СССР.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ АМБАСАДОР.

ЛОНДОН. — Польський уряд на вигнання замінував новим польським амбасадором Яна Цехановського, що був польським послом у Вашингтоні від 1925 до 1928 р. Цехановсті приходить на місце гр. Потоцького, про якого кажуть, що він „уступив“.

ПРОТИ СИМПАТИКІВ АМЕРИКИ.

ТОКІО. — В японській пресі вдарено на аляри, що набирає сили „про-американська фракція“, що хоче перебрати під свою контролю політичне й економічне життя краю. Часопис, який це подає, визнає уряд, щоб здавив той рух.

ЗАЧИНАЮТЬ ВИЗНАВАТИСЬ НА СОВЕТАХ.

ІСТАНБУЛ. — В турецькій пресі, що писала до недавня так багато прихильного про Совети, можна вичитати, що треба тепер добре стерегтись перед СССР.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед
попавою числа, в котрім оголошувач хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свобода“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: BErgen 4-1016.
4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗІРВАНІ ЗВ'ЯЗКИ?

У минулу суботу відбулася в Нью Йорку надзвичайна конференція Комуністичної Партії Злучених Держав, скликана спеціально для вирішення питання зв'язку цієї партії з подібними комуністичними партіями в інших краях та з центром, комуністичним інтернаціоналом у Москві. Як звісно, комуністи призначали досі такі зв'язки за одну з основних засад своєї партії. Вони голосили, що робітники по всьому світі повинні разом боротися за повалення теперішнього суспільного ладу та заведення в цілому світі комунізму. Начальником цього руху від захоплення влади в Росії комуністичні партії по всьому світі признавали комінтерн у Москві, і це було досі далішим непохитим артикулом комуністичної віри.

Комуністи мали через ті засади немало клопотів з різними урядами, які не люблять, щоб їх громадяни мали зв'язки поза границями. За це не раз партію переслідують і розвивають. Коли теперішня війна показала, яку роль відігравали в різних нападах країн комуністичні й фашистські групи, повернулася в Америці публічна опінія проти всяких зв'язків груп і партій з загрозою. Остантотон конгрес дав вислів цим настроєм, ухвалюючи закон Вургиса, на основі котрого всяка організація, що удержує міждержавні зв'язки, має зареєструватися як чужинецька агенатура в американському уряді.

Закон поставив перед комуністичну партію, як перед усі такі організації, кілька можливостей. Вона могла далі удержувати такі зв'язки, які вона удержувала, і, придержувачи своєї традиційної революційної пози, відмовити реєструватися, виставляючи себе на урядові кари, а може й розв'язання. Вона могла навіть добровільно розв'язатися, щоб в цей спосіб запротестувати проти закону, який вона вважає несправедливим. Комуністична партія Злучених Держав не пішла на такі революційні кроки: вона постановила заявити публічно, що вона зриває свої зв'язки з московським комінтерном, себто не буде від нього приймати ніяких приказів, не буде вважати себе відповідальною перед комуністичним центром і не буде туди посылати ні делегатів ні звітів.

Поступок Комуністичної Партії Злучених Держав свідчить про те, що американські комуністи вважають за своє перше завдання задержати легальні основи для існування своєї партії й пропаганди. Щоби цього досягнути, вона не вагається навіть заявити світові, що вони стають наскрізь американською партією без ніяких міждержавних зв'язків.

До вдачі цього плану треба лише одного: треба переконати американське громадянство й уряд, що ця постанова справді щира й правдива. Одне чим можуть американці повірити в щирість заяви? Чи признавала Комуністична Партія щирість і правдивість за основу своєї політики? Чи не голосила вона засаду брехні й облуди? Чи не поклялися їй однаково Ленін і Сталін? Чи не може тепер Америка бути певною, що комуністи виреклися Москви лише для політичної цілі, а на длі будуть далі удержувати ті зв'язки тайно, скрито, підпольно?

Юрій Сірий.

3 ІСТОРІЇ ВИДАВНИЧОЇ І КНИГАРСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

(В 500-ліття винайдення друку).

(3)

Всеж таки був розвиток.

От в таких приблизно, умовах почався після першої революції видавничий рух в Україні.

І всеж таки не дивлячись на зазначені вище умови, видавничо-книгарський рух не припинився, а навпаки розвивався. Коли ми зробимо перегляд українських друку того часу, то побачимо наступне:

З початком революції в 1905 році починають виходити в світ такі періодичні видання: першим являється звичайно „Явочним порядком“ в Лубнях „Хлібороб“. По ній, в Полтаві „Рідний Край“, далі в Києві „Громадська Думка“, що згодом перемістилася на „Раду“, яка виходила до половини 1914 року. Крім цих перших періодичних видань довший чи короткий час виходили: „Вільна Україна“ в Петербурзі, „Народна Справа“ й „Вісті“ в Одесі, „Запорожжя“ й „Добра порада“ в Катеринославі, „Боротьба“, „Слово“ й „Шершень“ у Києві. Народні популярні видання — „Село“, „Засів“ (Київ), „Слобожанщина“ й „Сніп“ (Харків), „Комашня“ (Київ), „Світлова зірниця“, „Маяк“, „Хлібороб“, „Життя й Знання“, „Дніпрові хвилі“, „Рілля“, „Наша кооперація“ й інші в різних містах України. Крім того до війни виходило 5 поважних місячників-журналів як „Літературно-Науковий Вістник“, „Українська Хата“, „Дзвін“, „Свято“, „Світло“, „Записки Наукового Т-ва у Києві“, а крім того періодично виходили „Україна“ (науковий журнал) й „Студент“.

Більшість з цих видань виходило при найтяжчих умовах і в боротьбі за своє існування дійшло аж до часів війни, на початку якої все українське заборонено.

Щодо книжкової продукції, то, як я вже зазначав, вона ніколи не припинялася зовсім. Особливо інтензивно ця праця почалася з 1905 року і вся робота видавничої, як давніша так і новоповсталася, провадиться здебільшого не окремими одиницями, а товариствами.

З давніших утворених видавничих товариств, мусимо відмітити, як найбільш діяльні, „Добродійне Товариство Видання Дешевих Книжок“, засноване в Петербурзі 1898 року, та „Вік“, що було засноване в Києві майже рівночасно з „Добродійним Т-вом“. Революція видвинула цілий ряд

нових видавничих товариств, з яких виділялися довший час і збогатили своєю продукцією книжковий ринок такі головні видавництва: „Час“, заснований гуртком робітників пера в Києві в 1908 році, „Лан“, заснований О. Грушевським в Києві р. 1909, „Український Учитель“, заснований першими українськими педагогами, що свідомо працювали в напрямку українізації школи. „Ранок“ у Києві. „Дзвін“, засноване в Києві в 1911 році В. Винниченком і Ю. Сірим. „Шлях“, „Зоря“ й інші менш відомі українські видавництва.

Крім цих спеціальних видавництв, роботу видавничу провадять і інші товариства та організації. Отже з 1906 року до видавничої роботи приступає „Просвіта“ в Києві, за нею й „Просвіти“ по інших більших містах України. В 1907 році починає свою діяльність в Києві „Українсько-Руська Видавнича Спілка“, так само „Товариство Прихильників Української Літератури, Науки і Штук“. Тогож року засновується в Києві заходами проф. М. Грушевського „Українське Наукове Т-во“, яке від 1908 року починає видавати „Записки Наукового Т-ва“ в Києві та інші наукові публікації, а з року 1914 чвертьрічник „Україна“. Крім зазначених вище видавництв виданням книжок займалися деякі кооперативи, зейства, книгарні та окремі накладчики як напр. Маркевич у Полтаві, Е. Череповський, В. Ізюковський у Києві, В. Яковенко в Петербурзі, Волошинський і т. д. Навіть останніми часами перед війною українські книги почали видавати московські видавці як напр. Ситін, Губанов і ін.

Звичайно, не маю претензії дати в цьому побіжному нарисові повної картини друкарського руху на Україні. Для цього тут на еміграції занадто вже несприятливий ґрунт, тут ні бібліотек, ні бібліографічної літератури, потрібної для такої роботи. Не буду вдаватися тут і в характеристику зокрема кожного навіть бістшого видавництва. Могу сказати тільки, що всі вони починали свою діяльність буквально з копійки, часом на позичені на великі проценти гроші, і тільки невимовна енергія, свідомість того, що українська книжка необхідна для народу та віра в перемогу зробили те, що на початок ре-

волюції 1917 року більшість українських видавництв, хоч і квола, а провадили свою роботу.

І от, коли ми звернемося до статистичних даних щодо друку, починаючи з року 1798 і по рік 1916, то будемо мати загально таку картину:

Періоди	Числа назв	Україна	Росія
1798—1840	44	17	27
1841—1904	1250	919	331
1905—1916	1950	1595	325

Отже за перший період — сорок два роки, видано всього 44 назви, з чого за галузями знання, ці за своїм характером чи видання поділяються так: з філософії — 1 назва, з етнографії — 8, з красноту писемства — 35. На Україну друку першого періоду припадає значно менше, ніж на Московщину. Це треба пояснити достатньо тим, що в той час друкарська справа стояла вже вище на Московщині, там було зосереджене все більш культурне, хочаб і українське панство, якому була приступна в ті часи і наука і культура взагалі, а почасті і тодішніми цензурними умовами. Однак вже другий період міняє такі відносини і цифрові дані вказують, що українська книжкова продукція переноситься в Україну. З наведеної вище таблиці ми бачимо, що з 1841 року по 1904 рік видано 1250 назв. За місцевостями ці назви поділяються так:

1. Київ	508
2. Харків	117
3. Одеса	89
4. Інші міста	210
Разом в Україні	919 назв
5. Петербург	213
6. Москва	118
Разом в Московщині	331 назв

За своїм характером видання цього періоду поділяються на: 1) Загальні (справочники та інше) — 1; 2) філософія — 1; 3) релігія — 14; 4) соціальні знання та економіка — 14; 5) етнографія — 78; 6) філософія — 22; 7) точні знання — 16; 8) прикладні знання — 55; 9) красне писемство — 1019; 10) історія України — 15; 11) географія — 6; 12) бібліографія — 9.

Ще жвавіш до друкарської справи і праці береться Україна з року 1904. Московщина майже відпадає як терен продукції українських книжок. Наступна таблиця дає таку характеристику розвитку української книжки за 3-тій період:

1. Київ	1132
2. Харків	86
3. Одеса	51
4. Інші міста	326
Разом Україна	1595 назв
5. Петербург	181
6. Москва	144
Разом Московщина	325 назв

За своїм характером ці видання поділяються так:

1) загальний відділ (справочники бібліогр.) — 78, 2) філософія — 6, 3) релігія — 47, 4) соціальні знання та економіка — 185, 5) етнографія — 64, 6) філософія — 46, 7) точні знання — 26, 8) прикладні знання — 115, 9) мистецтво — 20, 10) красне писемство — 1213, 11) історія — 58, 12) географія — 17, 13) біографія — 15 назв.

Тиражу перших двох періодів, на жаль, ми не можемо подати за відсутності потрібних і перевірених даних, але мусимо зазначити, що високим він не був. Шож торкається взагалі цього третього періоду, то ми маємо дані лише з 1907 року. Та це властиво і є рік початку продуктивної пореволюційної видавничої праці. Отже ми маємо з 1907 по 1916 рік таку картину видавничої праці в Україні:

Рік	Число назв	Тираж
1907	166	385,949
1908	219	637,095
1909	160	406,855
1910	183	505,012
1911	244	840,778
1912	198	741,855
1913	210	720,385
1914	216	897,050
1915	73	384,070
1916	79	208,980

Разом видано 1739 назв з загальним тиражем 5,728,032 примірники.

Поруч з видавничим рухом утворюється і апарат розповсюдження книжок серед народу. До 1907 року на всю Україну існувала тільки одна книгарня в Києві „Книгарня Київської Старини“. Вже в 1907 році у вересні місяці, як я вже мав нагоду згадати, в Києві засновується книгарня „Літературно-Наукового Вістника“, яка з незначними грошовими коштами (книгарні видано зі Львова книжки приблизно на суму в шістьсот карб., це й було фундаментом книгарні), а шляхом об'єднання видавничих і скупчення їх коло себе за рік вже переноситься на одну з крашчих вулиць Києва і ставить справу продажу книжок на широку скалю. Ця книгарня за рік після переходу на Володимирську вулицю відкриває свою філію в Харкові, а ще за два роки в Катеринодарі на Кубані.

На мою долю випала честь як засновувати всі ці книгарні, так і стояти на чолі їх з 1907 року до свого примусового від'їзду за кордон вкінці 1913 р. І отже, почавши справу зусування в Києві книгарні „ЛНВ“ з капіталом 600 карб. (в книгах), виїжджаючи, я передав уповноваженому Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові (бо фактично всі книгарні належали йому) майна на 26,000 карбованців в незаборгованому крамі та краву комісового на суму 52 тисячі карбованців. Це вказує на те, що навіть при тих умовах розвиток

ВИТАЮТЬ ОБЕДНАНИЙ КОМІТЕТ

В Канаді слідна велика радість з того, що там створіло одно центральне тіло під назвою „Комітет Українців Канади“. До того репрезентативного й центрального тіла входять, як відомо, такі українські центральні організації: Братство Українців Католиків (БУК), Українське Національне Об'єднання (УНО), Союз українців Самостійників (СНС) та союзних організацій, Союз Гетьманців Державників (СГД) і Союзу Українських Організацій (СУО). Як ми доносили, то вже з перших голосів відразу пізнати, що канадійські українці приважують велику вагу до того, що сталося. Тепер додамо до цього те, що пише про ту подію канадійський націоналістичний „Новий Шлях“ з 14. листопада. Читаємо там між іншим таке:

„Ідея об'єднаного комітету українців Канади вже здійснюється. Уважаємо цей факт важливою історичною подією серед канадійських українців і черговим успіхом всеукраїнської ідеї національного об'єднання. Також віримо, що цей об'єднаний комітет — Комітет Українців Канади — буде не тільки фізично, але й духовно об'єднаним комітетом і руководячим добром України й Канади виконуватиме свої завдання однодушно, одностайно, без провокації, досконало. Не маємо сумніву, що наше суспільство також завжди потрібними засобами й способами помагатиме йому виконувати дуже важні завдання в цьому вирішному часі для України, Канади й решти світу. В імені наших однодумців вітаємо створення Комітету Українців Канади та зобов'язуємося давати йому найбільшу поміч в його праці, на яку тільки дозволитимуть наші сили й засоби“.

українського книгарства мав велику прогресію. Особливо, коли взяти під увагу, що в той час, крім вищезгаданих книгарень, існували й інші книгарні, як „Час“ в Києві, „Слово“ в Катеринославі і т. д., на чолі яких стояли енергійні й віддані справі люди. Такий стан утворив і те, що ряд російських книгарень, що до цього часу ставились до української літератури глумливо, а потім і вороже, міняють свої позиції і, вбачаючи матеріальні вигоди, заводять у себе відділи українських книжок. Такий загальний стан видавничо-книгарської справи був в Україні до початку Світової війни.

(Кінець буде).

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ II.

(85)

Павло спустився вниз до гребців. Сокира, вже вмитий і одягнений, розмовляв із дозорцями над прикутими до гребок турками. Заглявши Павла, він прояснів.

— А що там, сину?

— Пан гетьман кличе вас, тату, до себе.

— Ов?... Чого йому?

— Не знаю, тату... Сказав лише поклукати вас.

— Іду — промовив старий, кивнувши співбесідникам головою, надів шапку й пішов за сином услід.

— Ага ось і він — зарокотав, побачивши його, кошовий. — Просимо суди, батьку!

Сокира підійшов ближче, здійняв шапку й привітався, далі твердо вступив на чардак.

— Слухай, старий, — звернувся до нього кошовий, — звер-

розумне порадиш. Тиж, батьку, не раз певне й під Кизикерменом, і під Аслан-городом, і під Очаковом бився, тож догадаєшся, здоров, про що саме нам цікаво знати.

Сокира, не хапаючись, поволі, розсудливо й усе до діла почав розповідати про Кафу. Старшина уважно слухала, перебиваючи вряди-годи його спокійну, розумну мову потрібними запитаннями. Хмель і Павло підійшли ближче й також дослухалися.

На галері все втихло. Було перед сходом сонця. Легенький туман гойдався над поверхнею моря й заважав далеко прозірати найближчим очам. Через це саме несподівано сталася пригода, що раптом урвала старшини обрану, переполошила всіх, а далі наробила чимало розгону, та й не без користі закінчилася для товариства.

— А глянь лишень сюди, батьку гетьмане, — звернувся Бородавка, перенявши мову Сокири, до Сагайдачного.

— А що там? — озвався останній, підійшов до Бородавки й утопив у туман свої блисті очі. — Дві турецькі ка-

торзі, либонь?... Чи то мені ввижається? — протер він рукою очі.

Бородавка засміявся.

— А мені?...

— Та нехай мені сам сатанайл межі очі плоне, коли це не турки! — вдарив об поли руками Граб.

В далечі, в прозорому тумані, справді можна було виразно розглядати обриси двох великих суден з обвислими через повітря вітрилами на високих щоглах.

— Алеж дивне диво, — здивав плечима, не відриваючи очей від суден, кошовий, — вони мусілиб нас перше забачити, а про те пруть просто на нас.

— Таж ми, батьку гетьмане, теж на каторгах пливемо, — завважив Сокира, — то чи не взяла нас за своїх?...

— І то правда, — все ще вдивляючись у далеч, згодився гетьман. — Шож його чинити?

Старшина чекаючи мовчала. Хмель штовхнув легенько Павла під бік, нахилився до вуха й зашепотів:

— І пречудеснож він знає, чого ті каторги пруться на

нас, і що чинити вже знав відразу, як тільки заглянув їх, а питає, лукавий бородав.

На інших каторгах уже заглядали чужі судна, і старшина на кожний з них не спускав очей з гетьмана.

Нарешті він обернувся, витяг зза пояса булаву й подав гасло — бути наготові, а сам, лукаво примруживши очі, глянув униз на Хмеля, немов би чув, що той шептав Павлові.

— Слухайте наказу! — раптом розітнувся його гримкий голос. — Маєте турецьку одягу: нехай на кожній галері кількоро козаків одягне поверх козацької й стане на чардак, решті присісти й чекати, поки ворожі каторги не впруться між наші, тоді оточити зусіх боків. Бій — лише за гаслом! Ну, з Богом! Та швиденько, бо вже недалеко. Пятнадцять козацьких галер розтїлялося в одну лаву й прикрили за собою тую велику силу байдаків, що пливли за ними. Наказ гетьманський бистро перенісся по всіх каторгах і байдаках, і за кілька томливих хвиль на всіх чардаках і біля керм стояло по-

кілька вусатих турків у чалмах і кирях турецьких. Решта — і старшини й козаків пощезали, немов їх поглинуло.

Бісурменські судна наближались.

Перебрані за турків козаків вже виразно бачили, як на них купки турків про щось гаряче сперечалися, розмахуючи руками й показуючи вперед, тому й самі почали те саме проробляти, ледви втримуючи сміх. Нарешті ворожі галери, перегукнувшись, почали гребти в ліву руч, щоб оминати свою, як думалося на них, військовою морською виправу, але в ту саму хвилю козацьке правдо крило почало розтягатися туркам навперейми. Галери знову перегукнулися, видимо не розуміючи, чого від них хотять, і вмаили ходу.

Сагайдачний сидів униз під облавком і пильно стежив за тим, що відбувалося в ранковій тумані. Видно було по ньому, що він бавиться цим з насолодою, мов кіт із мишею, й дає побавитися їй розважитися своїм козакам.

— А хто з нас уміє добре по-турецькому? — звернувся

він до тих, що стояли на чардаку.

Козаки мовчали.

— Поганіж із вас турки! — засміявся гетьман. — Тільки й слави, що в одежі.

— Таж між нами, батьку, нема нікого з визволенців, — завважив один із них.

— Яка шкода, що не догадався перебрати по турецькому когось із невольників!...

— А що тобі, батьку? — Ознався Сокира. — Я не поганю коли треба, вступлю по-їхньому.

— Вмієш, старий?! — зрадів Сагайдачний і звелів одному з перебраних козаків злізти вниз, скинути чалму й кирею, а Сокирі натягти все тее на себе. Все зробилося з блискавичною швидкістю.

— Отже, — наказував жартовливий гетьман, — лізь старий, на чардак і з усієї сили гаркни туркам, щоб пливли всередину, а не оминали: бач, мовляв, велить оглянути судна, і якщо в них не знайдеться чогось недозволеного турецьким законом, то відпустить їх з Богом.

(Дальше буде).

ЗА ЖОВТЕНЬ 1940 РОКУ

ТЕАТРАЛЬНІ ВИСТАВИ НА СЬВЯТА СВ. МИКОЛАЯ І РІЗДВА

ТРИ СЬВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКІ ВИСТАВИ: 1) Св. Миколай між школярами, в одній дії; 2) Сьвято-Миколаївська ніч, в двох діях; 3) Поміч Св. Миколая, в двох діях 40 ц.

В НІЧ СВ. МИКОЛАЯ, А. Лотоцького, 3 картини, 18 осіб 25 ц.

ГОСТИНА СВ. МИКОЛАЯ, В. Хроновича, 3 особи 10 ц.

ВЕЧЕР СВ. МИКОЛАЯ, А. Полянського, 1 дія, 11 осіб 15 ц.

З КОЛЯДОЮ, Вертеп для школярів, 10 осіб і гурт 20 ц.

ВЕРТЕП, різдвяна картина І. Блажкевичевої, 13 осіб 20 ц.

СЬВЯТА ГОСТИНА, М. Курцеби, дві відслони, 13 осіб 20 ц.

Окрема партитура 40 ц.

ТРИ КНЯЗИ В ВИФЛЕЄМІ. Найновіший вертеп для хати і сцени. З додатком дитячого вертепу „Божі Пастушки” 25 ц.

У НУЖДАРІВ, різдвяна картина, в 3 діях 13 осіб 25 ц.

Замовляйте в

“SVOBODA”

Р. О. Вох 346

Jersey City, N. J.

ЗА ЖОВТЕНЬ 1940 РОКУ

**ДЖЕРСІ-СИТСЬКИЙ ПОСАДНИК
ФРЕНК ГЕЙГ**
Карикатура Гейга, котрий недавн
явив, що він думає знову, то є по
з сестри, киндигувати її уряд по
дника міста Дерзі Сипі.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ЗАГОВОРІВ

Мусоліні нарешті перервав мовчанку, яку собі записав від якогось часу, і виголосив сильну промову проти греків. Греки показали, що вони краще воюють від італійців. Пусте воювати. Найпоказує, чи вміють вони так говорити, як Мусоліні.

КОМПРОМІТАЦІЯ

У чому така компромітація італійської армії, що Мусоліні мусів вийти на мову? У тому, що її розбито?

Зовсім не в тому, а в тому, що її розбили... греки.

Цілий світ думав, що греки вже нікого у світі не потрафлять розбити.

ДИВО

З усіх відій найбільше дивуються грецькій перемозі самі греки.

Як цей заяць, що пішов боїтися, бо ніхто його не бився, а тут побачив, що сотки лав його одного бояться.

ПОЗА ПЛЕЧИМА

Що сталося з італійцями, що це так недавно так славно билися на всіх закутках світа?

Дехто каже, що вони так славно зовсім нігде не билися.

Одначе на це можна знайти й інше пояснення: чи не знудилися вони слухаючи мусолініських промов і чи не прочитали вони десь про Св. Втіка?

Як відомо, святий Втік не славний, але пожиточний.

ПОЯСНИВ

У своїй промові Мусоліні заявив, що він розібе в пух і прах і Грецію й Англію й святого іншого, що з ними злучається.

Троха це дивно виглядає, що так говорить чоловік, котрого набили греки?

Зовсім не дивно: він самий каже: Ми нікому не дамося, бо нас і німців є тепер 150 мільйонів.

ДОБРІ СОЮЗНИКИ

Як недавно тому Мусоліні погодився з Сталіном, не хотіли люди вірити, щоб вони щиро собою годилися.

Тепер уже вірять: Тепер уже може Мусоліні почепити Сталінові медаль за Фінляндію, а Сталін Мусолініві за Грецію.

УЖЕ

Каже Мусоліні, що він вдячний Гетлерові за те, що цей дозволив йому піти теж проти Франції, хоча, як каже Мусоліні, Гітлер його поміч не потребував.

Колись, як розбіють греків, Мусоліні знову готовий буде сказати, що він вдячний Гітлерові, що він дозволив йому теж піти проти греків.

Це щось, як цей легінь, що авалився товаришеві, як попри них проходила гарна дівчина: "Але красавиця, що? Хотів би я ще раз її поцілувати."

"А хібаж ти її вже раз цілував?"

"Ні. Але вжем раз хотів."

ЖОВНІРИ В СПІДНИКАХ

Підчас балканської війни в 1912-1913. проти Туреччини воювали спільно: греки, серби, хорватські й болгарини. Один раз серби завзято билися, що-би дотерти до сполуки своїх ліній з грецькими. Нарешті турки відступили й серби рушили наперед. Нагло на горі вони побачили велику масу жінок у білих спідничках. Вони побігли з ними записатися. Якеж було їх розчарування, коли, підійшовши ближче, побачили, що це була грецька ліхота, що як звисно, носить одніну, що скидається на спідничку бабетини.

Італійці на таке розчарування не наражуються. Як лише побачать спіднички, зараз біжать у протилежному напрямі.

3 ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ВІНДЗОР, ОНТЕРІО, КАНАДА.

У третю річницю.

Дня 19-го жовтня відділ 341 Українського Народного Союзу в Віндзор, вчисто відсвяткував третю річницю свого існування. В програму свята входили: спільна вечерея, промови і забава.

Згаданого дня минуло три роки, відколи заіснував перший активний відділ У. Н. Союзу на канадській землі. Кажу, що "перший активний" відділ, бо в дійсності наш відділ був другим в Канаді. Дійсним першим відділом У. Н. С. в Канаді є відділ ч. 49 в Торонто, Онт., який був зорганізований ще 23-го січня 1916-го року. Відділ цей проявляв деяку працю у початках, однак не розпустив Союзового коріння поза свій тісний гурток. Тому мало хто навіть в самім Торонто знав про його існування.

Перед трьома роками зродилася в нас думка, щоб поширити У. Н. Союз на Канаду. По переговоренню в цій справі з кількома свідомішими громадянами у Віндзор, постановлено скористати з нагоди перебування тоді в цих околицях головного секретаря грм. Д. Галичина і скликано основачі збори на день 19-го жовтня, на яких був прийнятий грм. В. Дідик і грм. Д. Галичин. Того то дня, по ширших поясненнях одержаних від головного секретаря і головного радного, основано в Віндзорі відділ У. Н. Союзу з вісьмох дорослих і п'ять молодітніх членів. Перший рік проіснував цей відділ без ширшого розгону в праці, бо ледви дотягнув до числа 25 членів. В другому році існування тодішній предсідник відділу Н. Нікон і секретар П. Дуда постановили за всяку ціну повести більше активну працю не лише у Віндзорі, але і поза його границями. Постанову виконано, бо в цьому році вписано понад 100 нових членів до відділу, як також грм. П. Дуда і грм. Б. Зелений підготували ґрунт під нові відділи в інших місцевостях. Найбільше здібностей в приєднуванні членів виказав грм. Іван Баер, якого за порадою представника У. Н. Союзу на Канаду, грм. П. Дуди, головний уряд назначив організатором на Канаду.

Грм. І. Баер за короткий час зумів зорганізувати кільканадцять відділів. І нині, в третю річницю, ми члени 341-го відділу У. Н. Союзу чуємося гордим, що ми дали початок до дійсного життя У. Н. С. в Канаді. Від нашого життя почалося життя 20-тих інших відділів, які начисляють вже близько 1,000 членів. Не можна тут не згадати також і про грм. Володимира Гіряка, секретаря найсильнішого тепер відділу в Торонто, Онт., який поставився зорганізувати 4 чи 5 відділів.

На нашу річницю прибуло поважне число членів та гостей місцевих, як також з Дітроїт, Міш.

Між гостями були присутні: гол. контролер У. Н. С. д-р А. Т. Кібзей і гол. радний В. Дідик. Свято отворив предсідник місцевого відділу, громадянин О. Тяжкий, кількома словами, а ведення дальшої програми передав місцевому адвокату п. І. Яцівому. Д-р Яців, перебираючи місце сподаря свята, висказав свою гордість з приводу своєї приналежності до найбільшої Української Союзової родини, хоч, як казав, не належить до нашого відділу. Потім д-р Яців відчитав довшу телеграму, прислану з нагоди річниці від головного уряду. Присутні виласлухали телеграми зі здвоєною увагою, по чім наступила буря ярих оплесків. Пер-

шим бесідником був ініціатор нашого відділу, грм. В. Дідик, який висказав, що чується незвичайно гордим, коли бачить, що колишня його мрія стала дійсністю, та що дитя, яке народилося тому три роки, стало вже великим чоловіком, бо обєднало коло себе сотки нових членів в Канаді. При кінці промови вивав не-членів вступати в ряди У. Н. Союзу, а членів взивав до дальшого і постійного ширення Союзової ідеї.

Другим бесідником був місцевий підприємець, власник фабрики м'ясних виробів, теперішній предсідник Укр. Горожанського Товариства, грм. Гнат Поворозник, який в коротких словах представив присутнім великі користи з членства в У. Н. Союзі. І не лише члени мають користи з У. Н. С., але має користь увесь український загаль. Прикладом може бути Віндзор, де У. Н. Союз вирятував віндзорську українську громаду з великих лихотів, від втрати народного добра, втрати Українського Національного Дому, за що й висказано найширшу подяку головному уряду У. Н. Союзу.

Наступним бесідником був представник головного уряду У. Н. Союзу, д-р А. Т. Кібзей, який передав членам і гостям привіт від імені головного уряду. В своїй довшій промові д-р Кібзей пояснив ідеї, які ширить У. Н. Союз, як теж вагу і потребу У. Н. Союзу в Канаді. Тому, казав бесідник, що ідеї У. Н. Союзу є демократичні і опираються на принципи свободи, а Український Нарід все любить і любить свободу, він вірить, що Союзові ідеї охоплюють більшу частину українського загалу, так, як це сталося в Злучених Державах.

Останнім бесідником був п. Каменецький з Дітроїту, який також заохочував не-членів стати членами У. Н. Союзу, а членів до продовження нашої праці. По промові та вечірній наступила забава при звуках музики.

Два тижні пізніше, в днях 30-го жовтня і 1-го та 2-го листопада, вище згаданий відділ, при співучасті Організації Укр. Нац. Об'єднання, влаштував базар, який перейшов з незгрішим успіхом.

На цьому місці уряд відділу складає подяку всім членам і не-членам, як також відділам, які чимнебудь причинилися до успіху базару.

При цій нагоді члени відділу ч. 341 висловлюють своє найширше співчуття грм. І. Баєрові, організаторові У. Н. Союзу, який вже довгий час лежить поважно хорий в шпиталі в Торонто, Онт. і бажають йому якнайскорішого видоздоровлення.

О. Червак, секретар.

Передісторичний птах Археорніс не мав дзьоба, лиш рот вузла а на крилах мав пазури.

НЕ ГОЛОСИТЬ ЦИМ РАЗОМ НІЯКИХ ПРОМОВ. — Вендел Л. Вилкі, що був цього року кандидатом Республіканської Партії на уряд президента Злучених Держав, всідає на поїзд, щоб виїхати на довгий відпочинок у Флориді.

КОНГРЕС АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

(ВАШИНГТОН, Д. К., 24-ГО ТРАВНЯ 1940).

ЗВІТ З НАРАД.

Промова конгресмена Волтера.

Демократичний конгресмен Френсіс Е. Волтер (Francis E. Walter), з повіту Нортгемптон, Пенсильвенія, між іншим сказав у своїй промові:

"Ви, члени Українського Конгресу, зібралися, щоб висловити ваші думки про мир. Чорні хмари над Європою стають з кожним днем щораз чорніші. І тому ми, американці, без огляду на те, з якого краю і якої раси ми тут прийшли, не повинні призабути любові і пошани для тих принципів, за які ми боремось."

"Америка повинна старатися привести до такого мира, щоб він був тривкий. Пильно берігтися. Не будьмо ніколи прихильниками такого правління, яке може позбавити нас волі. Не спускаймо з очей комуністів, які хочуть знищити Америку. Пильнуймо Бундів й інших реакційних партій. Америка має велитенське значіння, що буде мати ще більше значіння. Не забуваймо таксамо і за те, що нині не остало нам багато друзів у світі. Одні нам завидують, що ми все ще стоїмо власними ногами на землі, другі, що ми маємо Френкліна Д. Рузвельта у Білім Домі. Будучина світа залежить від сили Злучених Держав".

Делегат Пізнак, який представив попередньо згаданих американських промовців, подякував їм за труд і щирі слова, звернені до Українського Конгресу.

БОРІТЬБА УКРАЇНИ ЗА ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.

Реферат Марії С. Гамбаль, виголошений по англійськи (в скороченні):

Грм. М. Гамбаль зясовує на вступі свого реферату історичне значіння волі і демократії в житті народів. Україна з територією більшою, як Франція, і з населенням понад 40 мільйонів душ, не має ані волі, ані демократії.

У теперішній хвилі, крім України, позбавлено волі багато інших країн, що століттями жили своїм власним державним життям і знають добре, що таке воля. Але є одна ріжниця між українцями й іншими поневоленими народами. Інші поневолені народи мають симпатії і співчуття у світі, їм признають право на вільне життя. Тільки українці мало коли находити таке розуміння у світі для своїх змагань.

Українці не хочуть нічого більше, як рішати самим про свої власні справи. Вони хочуть жити по своїй волі в родині вільних народів. Вони жадають для себе волі і демократії.

Вільна, соборна, демократична Україна — це зміст українського питання. Україна, що не булаб під пануванням Москви, Берліна, Варшави, ані жадної іншої чужої сили. Це бажання волі повинно бути напевне зрозуміле для кожної людини, що любить волю.

Змагання України до волі має за собою історію довгих століть. Це не нове питання і не чужа інтрига. У 18-му столітті відомий французький історик і філософ, Волтер, сказав: "Україна завсід змагала до волі".

Грм. М. Гамбаль представляє далі історію українських державних змагань від початків киявської держави до найновіших часів. Виказує причини, що довели до поневолення українського народу його сильнішими сусідами і змалює теперішній стан українських земель. Закінчує свій реферат оцією заявою:

"Якщо правда і справедливість не мають бути порожнім звуком, український нарід мусить дістати належне йому право. Без огляду на те, який вид прибере будуча Європа, бажання українського народу бути вільним і його традиції народного правління мусять бути взяті під увагу".

Після цього реферату голова Конгресового Комітету, гр. Мурашко, проголосив обідову

перерву до години 2:15 пополудні.

Пополудневі наради Конгресу. Рівно в годині 2:15 сполудня голова вівзав Конгрес до порядку і відкрив пополудневі наради.

Перед приступленням до дальших рефератів і промов секретар Конгресового Комітету, грм. Антін Цурковський відчитав привітні письма і телеграми, що наспіли на Конгрес Американських Українців. Відчитані були телеграми і привітні письма від ріжних установ і осіб з Канади, Франції, Румунії, Бразилії та з численних громад у Злучених Державах.

НАША ДОПОМОГА УКРАЇНІ.

Реферат Степана Шумейка, редактора "Юкрейніен Віклі", по англійськи (в скороченні): Помагаючи Україні в Європі вибороти незалежність, американські українці виказують прояв справжнього американізму, бо американізм опирається на принципах волі.

Обовязуючий в Злучених Державах закон про неутральність зовсім не забороняє американським українцям подавати всяку поміч для здобуття волі тим, з якими лучать їх звязки крови, мови і культури. Українці в Злучених Державах і Канаді під цю поведи прибере будуча Європа, бажання українського народу бути вільним і його традиції народного правління мусять бути взяті під увагу".

Після цього реферату голова Конгресового Комітету, гр. Мурашко, проголосив обідову

опановані воєнними подіями в Європі. Недоля загарбаних чужою окупацією народів викликала симпатії і обурення громадян Америки. Тому воно більше як природне, що американський нарід зрозуміє таксамо і недолю українського народу. Цілом певно, що нарід, на який нападено, який визискувано і угнітано не тільки кілька місяців, але довгі століття, нарід, який протезумів стати духово й економічно сильнішим і більше неугнутим, нарід український, заслуговує на повне признання і допомогу з боку свободолюбивої Америки.

І ми є цілом певні, що американський нарід, стаючи в обороні недавно нападених і поневолених народів, вповні зрозуміє положення України і приїде їй в допомогу. Бо воля і демократичний лад це добро, належне всьому людству.

(Дальше буде).

НІМЦІ ПІДУТЬ НА БАЛКАН

СТОКГОЛЬМ. — З того, що доносять шведські кореспонденти з Берліна, виходить, що Німеччина цілом певно піде на Балкан. Так є, що німецькі війська готові кожної хвилини опинитися в Греції й докінчити підбій краю, розпочатий Італією. Тим треба пояснити і останні розмови між німецьким й італійським воєнним командуванням.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

АКАДЕМІЯ Листопадового свята

у Нью Йорку в Cooper Union

У НЕДІЛЮ, 1. ГРУДНЯ 1940

ТОЧНО 2. ГОД. ПОПОЛ.

БЕСІДНИКИ: Кларенс А. Менинг, проф. Колумбійського університету
Дмитро Галичин, гол. рекорд. секр. У. Н. Союзу
Степан Шумейко, редактор "Українен Віклі"

СОЛІСТИ: Марія Гребенецька, оперова співачка
Петро Ординський, баритон,
і інші.

Акомпаніамент: Ольга Ляхович.

Пам'ять про Листопадове Свято дає найкращу нагоду зясувати теперішні події в Європі та зазначити становище американських українців до майбутнього нового порядку в Європі й світі.

Центральний Комітет Українських Організацій у Нью Йорку.

ПРОГРАМА СВАТА

Українського Каледжа у Філадельфії в НЕДІЛЮ, 24. ЛИСТОПАДУ 1940 Р.

Год. 10. рано: АРХІЄРЕЙСЬКА СЛУЖБА БОЖА у Катедрі. Службу Божу відправить і проповідь скаже Впреосв. Кир Іван. Співатиме Катедральний Хор ім. Лисенка під орудою п. Степана Марусевича.

Год. 12:30 сполудня: СВЯТОЧНИЙ ОБІД відбудеться рівночасно у двох галлях: в одній під президією Впреосв. Кир Константина, в другій під президією Впреосв. Кир Івана. В часі обіду промовлять оба Владики, представники організацій і визначні громадяни. Голосники передаватимуть кожну промову в обох саялах.

Год. 3. попол.: СВЯТОЧНА АКАДЕМІЯ З КОНЦЕРТОМ. Викад про розвій українського шкільництва за 1,000 літ української історії виголосить проф. НИКОЛА ЧУБАТИЙ. У концерті візьмуть участь: оперовий тенор п. Дмитро Кріона, сопраністка п-а Анна Андрушко, співацький терцет і квартет та інструментальний терцет під орудою проф. Волтера Грігайтиса, скрипак п. Іван Магис, оркестра проф. Пилипа Дубаса і Хор ім. Лисенка під орудою п. Степана Марусевича.

Год. 7. вечером: БАЛЪ. Оркестра Баланецького. Святочний обід, Академія і Балъ відбудуться в галлях Товариства Горожан, (849 Норт Френклін стріт, Філадельфія, Па.).

Ціна тикетів: на святочний обід, святочну академію і на вечірню забаву разом від особи \$1.50. УКРАЇНЦІ! ПРИБУВАЙТЕ ГРОМАДНО НА ЦЕ ВСЕНАРОДНЕ СВЯТО!

о. Філімон Тарнавський
канцлер дієцезії

† Іван
єпископ-помічник

На пам'ятку цього Свята виїде ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА, що міститиме статті про українське шкільництво в минувшині і сучасності, в Європі і в обох Америках, численні листівки і привіти. Ця книжка появляється в першій половині грудня ц. р.

Привіти у Пропамятній Книзі по ціні: \$20 за повну сторону; \$12 за пів сторони; \$7 за чверть сторони і \$4 за вісімку сторони — засилати на адресу: VERY REV. PH. TARNAVSKY, 815 N. FRANKLIN STREET, PHILADELPHIA, PA. На ту саму адресу засилати жертви на Каледж.

ТЕРЕХТЕМИРІВ, ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ШПИТАЛЬ

Запорозьке військо від найдавніших часів дбало про те, щоб забезпечити опіку для тих, «що ставилися проти неприятели горлами своїми, каліцтво на тілі понесли, на війну вже йти не можуть і, поки живуть, не можуть знайти собі прожитку». В 1578 р. реєстрові козаки добули від короля Степана Баторія село Терехтемирів над Дніпром на військовий шпиталь і захист.

Терехтемирів існував вже мабуть у княжі часи і належав до голосного Зарубського монастиря. В часи литовської держави він рахувався державною власністю великого князя. З початком XVI ст. володів ним Остап Дашкович, черкаський і канівський староста, славний з походів на татар, — козацький літописець у вавали його навіть першим запорозьким гетьманом. Дашкович при смерті 1535 р. дарував цю оселю Печерському монастиреві, але монастир по кільканадцяти роках передав село до київського замку за якусь іншу маєтність, — в той спосіб Терехтемирів перейшов знову на державну власність.

Колиж Степан Баторій почав організувати реєстрове козацьке військо, серед інших «вольностей» дав козакам Терехтемирів на військовий шпиталь.

Терехтемирів стоїть на правому березі Дніпра, на великому закруті, який робить ріка. Беріг скелистий, вкритий горбами, ярами, кручами. На вершину гори стояв замок з кам'яними мурами й оборонними вежами. Під замком були козацькі оселі, а серед них давній монастир з церквою Успення Богородиці. З часом Терехтемирів став все більший і перемінявся у містечко. Довкола повстали хутори і слобідки, з яких виростили нові села: Зарубинці, Букрин, Григорівка, Колесниця, Романки та інші.

Шпиталь був при монастирі. Хорими і немічними опікувалися черці. Утримання для шпиталю козаки добували різними способами. У лісах було

багато звірини, в ріках жили бобрині, яких фута дуже цінилися, в озерах і в Дніпрі була різнорідна риба. До Терехтемирів належали також дови і рибальство на ріці Самарі. По всіх хуторах були ліси; хліба велика сила ішла з усіх сіл. В Терехтемирів був добрий камінь (пісковик) до млинів і на жорна; зі всіх сторін зїздилися люди за ним і з продажу його були добрі прибутки. Гроші для монастиря і шпиталю приходили теж з терехтемирівського перевозу на Дніпрі. На Терехтемирів ішла дорога з лівобережної України, з Переяслава, а що мостів на ріці не було, то людей і вози перевозили поромом за якоюсь оплатою. Немічні і каліки, що жили в шпиталі, могли мати добрий прожиток.

Та козаки не довго утрималися у Терехтемиріві. Під час повстання Лободи і Наливайка Терехтемирів був місцем, де часто збиралося козацьке військо; тут були також магазини збіжжя і солі. Та козаків погромлено і польський сойм 1597 р. за кару відібрав запорозькому війську Терехтемирів і віддав його якомусь шляхтичеві. Новий гетьман Самійло Кишка заходився, щоб добути назад військову маєтність, але аж 1614 р. Терехтемирів вернувся до козацьких рук.

Козаки взяли знову уладжувати свої землі. Тоді вони добули до монастиря сусідні села, так що козацькі володіння простягалися на дві милі довж. Терехтемирів став столицею запорозького війська. Був тут військовий арсенал, скарбівниця, де складали воєнну здобич, магазини харчів; в монастирі переховувалися козацькі привілеї і військові «лейноти» тобто відзнаки. Часто проживали тут гетьмани, особливо Петро Конашевич Сагайдачний. Туди заїздили визначні чужоземні гості, як єрусалимський патріарх Теофан, що обійняв православну єрархію 1620 р., кандидат до турецького престолу Яхія і інші. В замку козаки тримали не раз бранців.

Але прийшли нові війни і Терехтемирів знову знищено. В

1637 р. під час повстання Павлюка, козак Ілаш Караїмович, прихильник польської влади, зрабував терехтемирівський скарб. Польське військо звелю тут бій з козаками і спалило Терехтемирів, — з людного містечка залишилося тільки пожарище. Козацькі села знову пішли у шляхетські руки.

Терехтемирів відбудувався і обновилися аж тоді, як постала козацька держава під гетьманством Богдана Хмельницького. Гетьман привернув козацькому шпиталеві давні права і маєтності, також ріку Самару. Опіку над шпиталем взяли черці і вели заряд маєтностей, але всі приходи мали йти на утримання калік та немічних козаків запорозького війська. Терехтемирів знову залюднився; утворено тут терехтемирівську сотню, що належала до канівського полку. Шпиталем опікувалися також наступники Хмельницького, особливо Іван Виговський і Петро Дорошенко.

Та пізніше прийшли знову тяжкі часи і Терехтемирів занепадав цілком. В 1678 р. під час турецької війни терехтемирівський замок згорів, так само погоріли сусідні села. Населення не могло вижити серед безнастанної війни, кидало свої оселі і переносилося на лівий беріг Дніпра. Гетьман Іван Мазепа передав терехтемирівські землі київському Золотоверхому Михайлівському монастиреві. Але серед дальших незгодин вже не відновлено запорозького шпиталю.

Останній з гетьманів, що пам'ятав про Терехтемирів, був Пилип Орлик. На чужині в Молдавії, куди переселився по нещасливій полтавській битві, він думав ще про оновлення терехтемирівського шпиталю. В конституції 1710 р. читаємо: «Город Терехтемирів, як здавна до війська запорозького низового належав і уживався на шпиталь, так і тепер, по вштовленні, дай Боже, батьківщини від московського підданства, має ясновельможний гетьман цей город війську запорозькому низовому з усіма добрими і перевозом, що є там на Дніпрі, привернути,

шпиталь в ньому для старинних, зубожілих і ранами скалічених козаків коштом військового збудувати і подбати, щоб їм був харч і убрання». Але Орлик вже не вернувся в Україну і козацький шпиталь залишився невідбудований.

З терехтемирівської старовини до наших часів лишилися сліди валів давнього замку, козацькі хрести по горах і руїни будинку в селі Монастирище (Монастирище), — це може останки запорозького шпиталю. Ці сумні спомини давньої слави бачив Шевченко і згадав в поемі «Сон»:

І Трахтемирів геть горою
Нечепурні свої хатки
Розкидав з волею лихою,
Мов пиячий старець горбинки.
А он старе Монастирище,
Колісь козацьке село,
Чи те воно тоді було?
Та все пішло царям на грище:
І Запоріжжя, і село,
І монастир святий, скарбівниця—
Все, все неситі рознісали...

ПІДПИРАЙТЕ СВОЇ БІЗНЕСМЕНІВ.

ЖІНКИ ДОСЯГАЮТЬ СЕРЕДНЬОГО
ВІКУ зо страхом і сумнівом. Вони ще не знають, що лікарська наука може для них зробити в цей «критичний період». Як чується нервові, поіритовані, пригноблені або заженені через надзвичайні признаки або вперті болі голови, вдайтеся по пораду до свого лікаря.

ГОДИНИ
10-2
4-9
НЕДІЛІ
10-2

Dr. DERUHA M. D.

128 East 86th St., New York City

(Над станцією підземної залізничної
Лексингтон Ев.)

Екзамінація з пробою крові \$3.
Особні ждалі для жінок і чоловіків.

Недуги чоловіків й жінок.
Недуги крові й шкідливі.
Слабості й не-
правильності

УВАГА! НЬОАРК, НЬО ДЖЕРЗІ УВАГА!

УКРАЇНЬКА ПРАВОСЛАВНА ГРОМАДА

675 SOUTH 19th ST., NEWARK, NEW JERSEY

владштує

В НЕДІЛЮ, 24. ЛИСТОПАДУ (NOVEMBER 24, 1940)

ЗАПУСТИ Й БЕНКЕТ З ТАНЦЯМИ

Бенкет від 5 год. до 3 год. веч. — Відтак танці при добрій музиці.
Вчасі бенкету будуть промови на різні теми.
Вступ на галу вільний.

Шановні громадяни, Хочемо Вам запропонувати, з якою баченістю й радістю ми будемо раді запусити, маємо надію, що цього року ця забава за старанням комітету вийде ще краще й веселіше.
Дома, призначений на будівлю Українського Народного Дому,
675 South 19th St., Нью-Йорк, Нью-Джерсі, який уже закуплено величаву площу.

BATES & ANDERSON

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ

HUDSON, N. Y.

ТЕЛЕФОН: 172

Католицький асистент

НАША ЗАСАДА.

Наша засада: щодо особистої услуги є строга. Ми трактуємо всіх однаково, без уваги на ціну, яку родина хоче заплатити.

Особисту услугу і зацікавлення даємо радо кожному, хто до нас згодиться.

STEPHEN J. JEWUSIAK & SON
FUNERAL DIRECTORS

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25th St., Bayonne

Phone: Bergen 4-5989 Bayonne 3-0540

АДВОКАТ

В. КУЗЬМА

Kinney Bldg., Rooms 606-608
790 Broad Street
NEWARK, N. J.
ТЕЛЕФОН: Market 2-7288

ХРОНІЧНІ НЕДУГИ КРОВІ, НЕРВІВ

І ШКІРИ, жовтуха, нирок, моче-
вого міхура, загальне ослаблення,
пухлякості, пухлякості.

ЛІЧЕННЯ ГЕМОРОЇДІВ

НА БАЖАННЯ Х-РАУ

Порядок Даром.

Екзамінація і Баланс Крові \$2.00.

ЛІЧІМО РОЗШИРЕНІ ЖИЛИ

Гонорар приступний

Dr. BURTON DAVIS

415 LEXINGTON AVENUE,

Cor. 43rd St., Fourth Floor,

NEW YORK CITY.

ГОДИНИ: днів: від 9 рано до 8

вечером. В четвер від 9 до 4.

Неділя і свята від 10 до 1.

БОЛІНІТ

Рани на ногах, опухлі ноги, набряклі жили, болісні ноги, флебіти (запалення жил), напухлі або болісні коліна чи кісточки і ревматичні ноги успішно лікуємо новими європейськими методами без операції.

Офісові години: щоденно від 1 до 6 вечір, в понеділок і четвер від 1 до 8:30 вечір. Немає ури-
дкових годин у неділю.

Dr. L. A. BENLA

320 W. 86 St., New York City

Близько Бродвею.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІСТ.

DR. M. SMITH

NEW ADDRESS

224 E. 15th ST., NEW YORK

Between 2nd & 3rd Aves.

Hours: 12-2, 6-8.

Tel.: STuyvesant 9-1679

Офісові години: 10-8; неділя 11-2.

Жінка-доктор до обслуговування.

X & Флюороскоп. — Екзамінація \$2.00

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра й кров.

Аналіз крові для подробиць свідчення.

Геморойди й желики лікуються без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST.,

NEW YORK CITY, Room 14.

GRAMercy 7-7697

Офісові години: 10-8; неділя 11-2.

Жінка-доктор до обслуговування.

X & Флюороскоп. — Екзамінація \$2.00

Д-Р МИХАЙЛО ЯНКОВИЧ

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР-ХІРУРГ

Урядові години:

Від 1-3 пополудні і від 6-8

вечір, 11 неділя згідно з умовою

718 SO. 17th ST., NEWARK, N. J.

(near Springfield Avenue)

Tel. Essex 3-4468.

Д-Р ВОЛОД. ГАЩИЦЬ

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ

І АКУШЕР

690 S. 19 ST., NEWARK, N. J.

Tel. Essex 3-6086

Урядові години: Від 1 до 3 попол.

від 6 до 8 вечір

В неділю згідно з умовою.

Д-Р ЮРІЯ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,

ХІРУРГ І АКУШЕР

321 E. 18th STREET,

between 1st and 2nd Avenues.

NEW YORK, N. Y.

Tel. GRAMercy 5-2410.

Урядові години: рано від 10 до

12 Вечір від 6 до 8, а в неділю

рано від 10 до 12

В КОЖНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХО- ДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ

ПОГРЕБНИК

НА ФІЛАДЕЛФІО

І ОКОЛИЦІ

Михайло Насевич

cor. FRANKLIN & BROWN STS.,

PHILADELPHIA, PA.

TEl. Market 1320

ОБСЛУГА В ДЕНЬ І ВНОЧІ

Семен П. Каня

Український

ПОГРЕБНИК

Цілий

похорон

навіть за

433 STATE ST.,

PERTH AMBOY, N.J.

Phone: P. A. 4-4646

Мирон Литвин і син

Українські погребники

Обслуговування цілого дня.

Main Office:

383 MORRIS AVENUE,

cor. Springfield Ave.

NEWARK, N. J.

Phone: Essex 3-5347

Branch Office (Філія):

969 SOUTH BROAD ST.,

TRENTON, N. J.

Phone: Trenton 8588

Іван Бунько

Український погребник

заряджує погребом по ціні так

низькій як \$150

Обслуговування найкраще.

JOHN BUNKO

Licensed Undertaker & Embalmer

437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.

Dignified funerals as low as \$150.

Telephone: GRAMercy 7-7661.

Петро Ярема

Український погребник

ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ

В BRONX, BROOKLYN, NEW

YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET,

NEW YORK, N. Y.

Tel.: Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL:

707 PROSPECT AVENUE,

(cor. E. 155 St.), BRONX, N. Y.

Tel.: Melrose 5-6577

Вячеслав Будзиновський

НЕБІЖЧИК ХОДИТЬ

Історичне оповідання

про цікаві шляхетські й ку-

пальські інтриги з часів, коли

історична Польща правила У-

країною, а турки правили на

Балканах на неї на грабін.

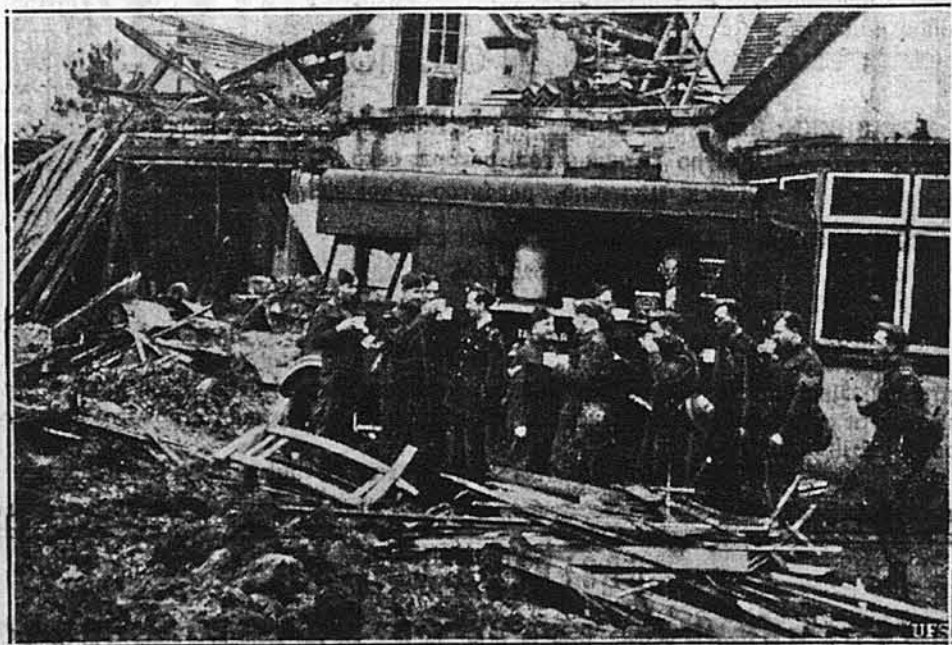
ЦІНА 75 ЦЕНТІВ.

„СВОБОДА“

81-83 GRAND STREET,

P. O. BOX 346

JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕРВА В БОЮ. — Мандрівна капітана відомої організації „Най-Ем-Сі-Ем“ з Канади задержалася десь в Англії, щоб дати чаю жовнірам, що були заняті добуванням людей з румовищ дому, розбитого німецькими летунами.

ТАРЗАН, ч. 160: Остання нагода.

Малполуд тепер закричав до тубильців: „Тарзана час надійшов! Ходіть, боріться воїни!“

Бачучи Тарзана вільним тубильці затратили страх до чужинців. Вони заатакували їх.

Залім, озброєний списом, пробував втекти. Але він мав одну, до того розпучливу нагоду це зробити.

Колиб знищити Тарзана він міг би ще якось виграти! Тому він напав Тарзана з зад.

ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ